

T H U R I N G I A .

Situs & termini.

Huringiæ Landgraviatus omnium nobilissimus, inter Salam Visurgimq; amnes protensus familiaræ Saxonice pariet. Terminos habet Salam & Werram fluvios, Hercyniam sylvam & Thuringensem saltum. Longitudo regionis latitudinem exæquat, & milliaribus duodecim describitur. Frugum leguminumque ferax mater, & imprimis herba istius, quam *Glastum* vocant, & *Isatim*, vulgo, *Weedt* & *Pastel*, è qua cæruleum colorem lanæ imbibunt. Ex hac magnum quantum faciunt incolæ. Olim Regem habuit, jam Landgraviatus titulo regitur. In hac regione Comitatus sunt XII, & totidem Abbatia, civitates CXLIV, & totidem oppidula, vulgo *Merckflecken*, pagi bis mille, & CL arces. Fluminibus gaudet pluribus, *Sala*, *Werra*, *Vnstrut*, *Ilma*, *Gera*, *Or*, *Apfelstet*, *Helbe*, *Cling*. Silvis quoque conspersa est, quæ ex Hercyniis saltibus efflorescunt, inter quas spaciolissima est Thuringica silva, *Duringerswald*. Quod de Campania Italiae dici solet, de Thuringia dixit Georgius Agricola, eam esse fumen Germaniæ.

Imperium.

Flumina.

Silva.

Erfordia.

Caput regionis est *Erfordia*, nobilis civitas, amœnissimo ad Ieram fluvium situ. Nomen habet ab *Erffa* arce pervetusta, septem inde milliaribus distita, cujus olim dominus jus illic habuit telonii, haud procul Prulio. Inde fluxit fabula, molitorem quendam Erfum noctu suspendere solitum fuisse lucernam cum candela, ut ad eam, transitori flumen, iter dirigerent, ne eluvione in devia abriperentur: ita paulatim convenarum numero crescente factum pagum, qui *Erfordia* dictus sit, quasi *Erfel-furdia*, hoc est, vadum *Erffi* molitoris. Atqui *furdum* proprie non vadum sonat, sed trajectum: & *Erffa* non molitoris obscuri nomē, sed arcis tota Thuringia vetustissima & notissima, cujus etiamnum supersunt parietes & domini. Sunt qui ejus primordia referant ad Arcadii & Honorii tempora. Etsi vero nunc inter primas Germaniæ sit, neque vel civium frequentia, vel opibus, vel amplitudine structuræ, vel murorum ambitu dicatur cedere Coloniae Agrippinensi; tamen exigua ejus fuisse initia verisimile est. Hoc constat, quo tempore Bonifacius Moguntiaci agebat, urbem fuisse, & quidem antiquam Paganorum. Ipse enim, postquam illic prædicando ad Christum multos convertisset, petiit à Zacharia Pontifice, ut aliquis illic constitueretur Episcopus. Verba ejus epistolæ hæc sunt: *Vnam esse sedem Episcopatus decrevimus in castello, quod Germania.*

Caput regionis est *Erfordia*, nobilis civitas, amœnissimo ad Ieram fluvium situ. Nomen habet ab *Erffa* arce pervetusta, septem inde milliaribus distita, cujus olim dominus jus illic habuit telonii, haud procul Prulio. Inde fluxit fabula, molitorem quendam Erfum noctu suspendere solitum fuisse lucernam cum candela, ut ad eam, transitori flumen, iter dirigerent, ne eluvione in devia abriperentur: ita paulatim convenarum numero crescente factum pagum, qui *Erfordia* dictus sit, quasi *Erfel-furdia*, hoc est, vadum *Erffi* molitoris. Atqui *furdum* proprie non vadum sonat, sed trajectum: & *Erffa* non molitoris obscuri nomē, sed arcis tota Thuringia vetustissima & notissima, cujus etiamnum supersunt parietes & domini. Sunt qui ejus primordia referant ad Arcadii & Honorii tempora. Etsi vero nunc inter primas Germaniæ sit, neque vel civium frequentia, vel opibus, vel amplitudine structuræ, vel murorum ambitu dicatur cedere Coloniae Agrippinensi; tamen exigua ejus fuisse initia verisimile est. Hoc constat, quo tempore Bonifacius Moguntiaci agebat, urbem fuisse, & quidem antiquam Paganorum. Ipse enim, postquam illic prædicando ad Christum multos convertisset, petiit à Zacharia Pontifice, ut aliquis illic constitueretur Episcopus. Verba ejus epistolæ hæc sunt: *Vnam esse sedem Episcopatus decrevimus in castello, quod Germania.*

dicitur *Wirtzburg*, & alteram in oppido quod nominatur *Buriburg*, (puto legendum *Nuriburg*) tertiam in loco, qui dicitur *Erphesfurt*, qui fuit olim paganorum. Neque arbitror exstare vetustiorum hujus urbis memoriam. Idem cathedrale templum B. Mariæ exstruxit. Sunt qui existiment, monasterium B. Petri, quod in monte est, quodq; monti nomen dedit, opus esse Regis Dagoberti. In ejusdem templi fastigio spectantur dracones duo saxo incisi, quorum alter diducto rictu infantem, alter adultiorem virum devoraturus videtur. quod opus extra controversiam Gothicæ structuræ est. Vt sit, negari non potest, quin antiqua vrbs sit, & ab initio paruerit Archiepiscopo Moguntino, à cujus potestate postea, crescente cum viribus libertate, se exemit. Manet tamen hoc reliquum, quod cives quotannis solemniter jurant, se jura domini sui Moguntini non imminuturos, sed fideliter ea defensuros. Muris cingi cœpit anno MCLXIII. Chorus templi Beatae Virginis exstructus est anno MCCCLII, dicunturque in eum expensæ vicies mille marcae argenti. Academia sub Wencellao instituta est, anno MCCCXCII. Anno MCCCXCVII fusa est grandis illa campana Erfurdensis, quæ in æde B. Mariæ spectatur: ejus ambitus habet XIV cubitos cum sesqui quadrante. Nobilitat Thuringiam *Wimaria*, Principum Saxoniarum Landgravorum Thuringiæ domicilium, ad lævam Ilmi ripam, medio fere itinere inter Erfurdiam & Ienam. Nomen habet à vino, cujus copiam Iena huc mercatores advehere soliti sunt. Quæ obrem etiam quibusdam Vinaria dicitur. Ea fuit initio Comitatus, postea tamen cessit Ducibus Saxoniarum, quorum hodie Palatium magnificum ex saxo quadrato ad normam cæso in urbe spectatur, interlabente anthe discretum à pomario & horto elegantissimo. Insigne Comitatus Wimariensis est Leo niger erectus in campo luteo cum corona rubra in capite, & foliis rosæ rubris in clypeo circa leonem dispersis. Est autem operæ pretium scire, quomodo Hermannus Wimariensis Comes ultimus à Friderico Thuringiæ Landgravio victus, bonisque omnibus exutus sit. Anno MCCCXLII fertur Hermannus Comes epulum Erfurdiae instituisse in aula Wimariensi, quæ tunc illic publico loco erat. Forte autem Fridericum Landgravium Thuringiæ conspicatus è fenestra Hermannus prætereuntem, paucis stipatum, sine ornatu & pompa honoratiore, per ignominiam compellavit, dicens: Quorsum abis *Fritz*? Et postea, *Abi Fritz*, quæ quidem voces ad pueros & viliores servos adhiberi solent. Non tulit contemptum istum generosus Principis animus, qui pro verbis & gestis repositurus vindictam graviorem, juravit, acerbam sibi vitam fore, nisi Comitum illum

Y y